

משנה מועד קטן פרק ג

Mishnah Moed Katan, chapter 3

(1) And these may cut their hair on *Hol Hamoed*: One who arrives home from overseas [from a business or other necessary trip and had no time to cut his hair before the Festival], or had [just] come out of captivity, or one who just came out of prison [even from a Jewish prison where he was allowed to cut his hair, however, since

אֲוָלוּ מְגַלְחִין בְּמוֹעֵד, הַבֵּא מִמְּדִינַת הַיָּם, וּמִבֵּית הַשְּׂבִיָּה, וְהַיּוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִין, וְהַמְנַדֵּה שֶׁהִתִּירוּ לוֹ חֻמְיָם, וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁאַל לְחֶכֶם וְהִתֵּר, וְהַנּוֹזֵר, וְהַמְצַרֵּעַ הַעוֹלָה מִטְּמֵאָתוֹ לְטַהֲרָתוֹ: **ב** וְאֵלוּ מִכַּבְּסִין בְּמוֹעֵד, הַבֵּא מִמְּדִינַת הַיָּם, וּמִבֵּית הַשְּׂבִיָּה, וְהַיּוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְהַמְנַדֵּה שֶׁהִתִּירוּ לוֹ חֻמְיָם, וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁאַל לְחֶכֶם וְהִתֵּר, מִטְּפָחוֹת הַיָּדִים

a prisoner is in distress he is not considered as having had an opportunity to have his hair cut], or one whom the Sages had just lifted his excommunication [on *Hol Hamoed*]. So too, one [who had taken a vow against shaving and] who applied, and was released, by the Sages. The *nazir* [whose period of *nazirut* ended on the Festival] and a *metzarah* emerging from a state of impurity to a state of purity [may take hair cuts. The reason the Sages forbid taking a haircut or laundering on *Hol Hamoed*, is lest people postpone taking their haircuts and doing their laundering till *Hol Hamoed*, and meet the entering Festival in an unkempt state].

(2) And these may wash their clothing: One who arrives home from overseas or had [just] come out of captivity, or one who just came out of prison, one whom the Sages had just lifted his excommunication [on *Hol Hamoed*]. So too, one [who had taken a vow against laundering and] who applied, and was released, by

רבנו עובדיה מברטנורא

א ואלו מגלחין. הבא ממדינת הים. במועד שלא היה לו פנאי לגלח קודם המועד והוא שפירש לסחורה או לדבר הצריך אבל אם לא פירש אלא לטיול בעלמא אסור: והיוצא מבית האסורין. ואפילו חבשו ביד ישראל שהיה מניחו לגלח לפי שהיה בצער: ומנודה. שהתירו לו נדויו במועד וקודם המועד לא היה יכול לגלח דמנודה אסור בתספורת: ומי שנדר. שלא לגלח ולא מצא חכם שיתיר לו נדרו קודם המועד אי נמי לא מצא פתח לחרטה אלא במועד: והנזיר. שהשלים נזירתו במועד: ה"ג והמצורע העולה מטומאתו לטהרתו. אם חל שביעי שלו במועד מותר בתספורת דכתיב (ויקרא יד) ביום השביעי יגלח את כל שערו וגלוחו דנתק לא חשיב שאינו אלא דבר מועט שמגלח סביב הנתק וטעמא דאסור לכל אדם לגלח במועד חוץ מאלו השנויים במשנה כדי שלא יכוונו לגלח בתוך המועד שהם בטלים בו ממלאכה ויבא י"ט ראשון של רגל כשהם מנוולים והיינו טעמא נמי דאסורו הכבוס במועד: **ב** ומי שנשאל לחכם. שנדר שלא לכבס בגדיו ונשאל לחכם במועד והתיר לו נדרו: ומטפחות ידיים. שמנגבים בהם ידיים בשעת אכילה: ומטפחות ספרים. כסות שנותנים הספרים למסתפר בין כתפיו מפני השער וכשבא לגלח לאלו השנויים במשנה שהן מותרין

the Sages. Hand towels, barbers' wrapcloths and bath towels [may be washed]. *Zavim* and *Zavot*, menstruants and women who have given birth, and all those emerging from a state of impurity to a state of purity, all of the aforementioned are

ומטפחות הספרים ומטפחות הספג, (הזבין והזבות והנדות והיולדות), וכל העולין מטמאה לטהרה, הרי אלו מתריין. ושאר כל אדם אסורין: ג ואלו כותבין במועד, קדושי נשים, גטין ושוברין, דיתיקי, מתנה ופרוזבולין, אגרות שום ואגרות מזון, שטר

permitted to wash their clothes, however, all others are forbidden.

(3) And the following may be written on *Hol Hamoed*: Instruments of betrothal [where one writes on paper, or other writable surface: “You are hereby betrothed to me” and is worried lest somebody else betroth her in his stead], divorces [one who is leaving his home on *Hol Hamoed* on a dangerous trip who divorces his wife conditionally] receipts [where the lender is leaving on *Hol Hamoed* after having been paid], testaments [from serious ill persons], bequests [from a healthy individual who may change his mind after the festival, thereby causing a loss to the recipient], *prosbulin* [documents transferring all of one's debt to the court so that they are not cancelled by *shemittah* (see Shevi'it 10:3-4)] valuation documents [where the court evaluates property and hands it over to a creditor]

רבנו עובדיה מברטנורא

לגלח במועד צריך לכבסה תמיד: מטפחות הספגין. שמנגבין בהן כשיוצאין מן המרחץ: וכל העולים מטומאה לטהרה: במועד מותרים לכבס בגדיהם וכלי פשתן אפילו של כל אדם מותר לכבסן במועד מפני שהן צריכין כבוס תדיר ואפילו המכובסים ערב הרגל מטנפי מיד וצריכים כבוס בתוך הרגל הלכך לא גזרו בהו ומי שאין לו אלא חלוק אחד אפילו שאינו של פשתן מותר לכבס במועד והוא שעומד ערום בשעת כביסתו עם אזור במתניו בלבד לכסות בשר ערוה שזה מוכיח שאין לו אלא החלוק הזה שהוא מכבס בלבד: ג קדושי אשה. כותב על הנייר או על החרס הרי את מקודשת לי ומקדש בו האשה אע"פ שאין בו שום פרוטה ולפיכך מותר לכתוב במועד שמתירא שמא יקדמנו אחר והוי ליה דבר האבד: גיטין. שרוצה לצאת בשיירא ואם אינו כותב עכשיו תשאר זאת עגונה: ושוברים. שאם יאמר הלוה לא אפרע חובך אם אין לי שובר ממך שומעין לו וילך לדרכו ונמצא זה מפסיד את מעותיו: דיתיקי. מתנת שכיב מרע ופירוש דיתיקי דא תהא למיקם ולהיות שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו: מתנה. מתנת בריא ואי לא כתיב להו מפסיד המקבל דשמא יחזור בו הנותן: ופרוזבולין. שלא תשמש שביעית ויפסיד את מעותיו פרוזבול פרוז בולי ופרוז בוטי כלומר תקנה לעשירים שלא יעברו על מה שכתוב בתורה (דברים ט"ו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל ותקנה לעניים שימצאו ללוות בולי עשירים בוטי עניים והלל תקן פרוזבול שטר שכותבין בו מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינין שכל שטר שיש לי על פלוני אנגבו כל זמן שארצה ושוב אין שביעית משמטת הלואתו דהוי כאילו גבו ב"ד את חובו ושוב לא קרינן ביה לא יגוש את רעהו: אגרות שום. ששמו ב"ד נכסי לזה ונתנו למלוה: אגרות מזון. שמכרו ב"ד את הקרקע למזון האשה

alimony orders records of *halitzah* [the rite of refusing levirate marriage] and *miun* [the refusal of a minor to continue a marriage contracted for an orphan by her brother and mother] arbitration documents [documenting the litigants choice of judge selection], court edicts and government documents.

חליצה ומאוננים ושטרין וגזרות בית דין ואגרות של רשות: ד אין כותבין שטרין חוב במועד. ואם אינו מאמינו או שאין לו מה יאכל, הרי זה יכתוב. אין כותבין ספרים, תפלין ומזוזות, במועד, ואין מגיהין אות אחת, אפילו בספר עזרא. רבי יהודה אומר, כותב אדם תפלין ומזוזות לעצמו, וטווה על ירכו תכלת לציצית: ה הקובר את מתו

(4) We may not write loan documents during *Hol Hamoed* [since they may be written after the Festival without consequence] but if he [the creditor] does not trust him [and will not lend to him without a document], or if he [the scribe writing up the document needs the job since he] does not have [food] to eat, he may write. We may not write scrolls [of law] and sections for *tefillin* and *mezuzot* on *Hol Hamoed*, furthermore, we may not correct a single letter even in the Temple scroll [used by the High Priest to read for the masses on Yom Kippur and thus if permitted would be of benefit to the public]. Rabbi Yehudah says: A person may write sections for *tefillin* and *mezuzot* for personal use [and not for sale] and may spin [in an unusual manner] on his thigh [threads of] blue wool for his tzitzit [the *halachah* follows the view that one may spin on a spinning wheel or with his fingers in a normal fashion for personal use].

(5) If one buries his dead [at which time the *shivah* period commences] three days

רבנו עובדיה מברטנורא

והבנות וכותבין מעשה ב"ד על זה א"נ מי שקיבל עליו לזון את בת אשתו: מיאוננים. קטנה שהשיאה אמה ואחיה יכולה למאן בבעלה ולומר אי אפשי בפלוני בעלי ויוצאה בלא גט ושטר שכותבין לעדות דבר זה נקרא שטר מיאוננים: שטרי ברוזין. שבררו להם דינין זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד וכותבין שטר שלא יחזרו בהן הבעלי דינים: וגזירת ב"ד. פסק דין שפסקו הדיינים: אגרות של רשות. צווי השלטון כמו ואל תתודע לרשות הוי זהירים ברשות ויש מפרשין אגרות של שאלת שלום שכותבים בין אדם לחבירו: ד אין כותבין שטרי חוב במועד. הואיל ויכול לכתבו לאחר המועד: ואם אינו מאמינו. ואינו רוצה להלוות בלא שטר ולזה צריך למעות כותבין: או שאין לו. לסופר מה יאכל הרי זה יכתוב ויטול שכרו דשכר פעולה למי שאין לו מה יאכל שרי: ואפילו בספר העזרה. ס"ת שכ"ג קורא בו ב"ה ואע"ג דצריך לרבים: לעצמו. לקיים המצוה אבל לא למכור או להשכיר: וטווה על ירכו תכלת. שנותן החוט על ירכו ומשפשף בידו והוא נטוה מאליו אבל לא בידו בין אצבעותיו ולא בפלך כדרך שהוא עושה בחול והלכה טווה תכלת לבגדו בין בפלך בין באבן: ה הקובר את מתו. שמת לו מת קודם הרגל ונהג אבילות קודם הרגל שלשה ימים: בטלה ממנו

before the Festival, the directives [and restrictions] of *shivah* [the seven days of mourning] are annulled [however, he continues the period of *shloshim*, the thirty days of mourning, with its restrictions, such as cutting his hair.

שְׁלֹשָׁה יָמִים קָדָם לְרֵגֶל, בְּטֻלָּה הַיָּמָנוּ גְזֵרַת שְׁבַעַה. שְׁמוֹנֶה, בְּטֻלָּה הַיָּמָנוּ גְזֵרַת שְׁלֹשִׁים, מִפְּנֵי שְׁאֲמָרוּ, שֶׁבַת עוֹלָה וְאֵינָה מִפְּסֻקָּת, רְגָלִים מִפְּסֻקִין וְאֵינָן עוֹלִין: וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עֲצַרְתָּ כְּשֶׁבַת.

The *halachah* follows the view that one whose *shivah* began even one hour before the Festival, his *shivah* is annulled]. One who buries his dead eight days before the Festival, the directives [and restrictions] of *shloshim* are annulled because they [the Sages] said: Shabbat is included in the count [of mourning days] and does not interrupt, however, [if one began his period of mourning,] Festivals interrupt but [if his *shivah* period commenced during the Festival the days of the Festival] are not included in the count [of *shivah*, but would be included in the count of *shloshim*. The reason that shabbat is included, and does not interrupt, is because the rules of mourning are observed on shabbat privately when not in public, whereas the rules of mourning are completely suspended during a Festival].

(6) Rabbi Eliezer says: Since the time that the Temple was destroyed *Shavuot* [which is only one day] has the same law as Shabbat [and does not interrupt the count of *shivah*. Before the destruction of the Temple since one who did not

רבנו עובדיה מברטנורא

גזירת שבעה. אבל לא בטלו ממנו גזירת שלשים דהיינו איסור תספורת ומונה אחר הרגל שלשים יום עם הג' שעברו כבר מן השלשים ופסק הלכה שהקובר את מתו אפילו שעה אחת קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה: שמונה. ימים קודם הרגל הואיל ונכנס אחד מימי הגלוח קודם לרגל אתי רגל ומבטל את השאר לגמרי: שבת עולה. שבת שבימי אבלו עולה למנין ז': ואינו מפסקת. שאינו מבטל את השאר אלא יושב ומתאבל אחר שבת: הרגלים מפסיקין ואינם עולים: אם נהג אבילות קודם הרגל מפסיק ומבטל גזירת ל' ואם לא נהג אבילות קודם הרגל אלא התחיל אבילותו ברגל אין ימי הרגל עולים למנין ז' אבל עולין למנין ל' וטעמא דשבת עולה לחשבון שבעת ימי אבלות משום דדברים שבצנעה נוהג בה כגון תשמיש המטה ופריעת הראש שאסור בגלוי הראש ורחיצה בחמין שהאבל אסור בהן בשבת אבל הרגל אין שום דין מדיני אבלות נוהג בו לפיכך מפסיק לגמרי ואם לא חל אבילות כלל קודם הרגל כגון שנקבר המת בתוך הרגל אינו עולה למנין שבעה ומתחיל למנות שבעה אחר הרגל: ו' משחרב בית המקדש. דאין לעצרת תשלומין כל שבעה לקרבן בטלה ליה תורת הרגל והוי כשבת שאינה מפסקת אבל בזמן המקדש שמי שלא חג ביום ראשון של עצרת היה חוגג והולך כל שבעה כחג המצות היה עצרת כחג המצות אף לענין אבלות ומסקנא דמלתא לענין פסק ההלכה דעצרת בזמן הזה כרגלים ור"ה וי"ה כרגלים ומי שמת לו מת קודם אחד מאלו אפילו שעה אחת בטלה ממנו גזירת שבעה ואם מת שבעה ימים קודם אחד מימים טובים אלו בטלה ממנו גזירת ל' ומי שמת לו מת שעה אחת קודם חג הסוכות בטלה ממנו גזירת ז'

bring his festive *haggiagh* offering was allowed to make it up an entire week, *Shavuot* was therefore considered a Festival for seven days as *Sukkot* and *Pesah* and did interrupt]. Rabbah Gamliel says: *Rosh HaShanah*

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, רֵאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּרִגְלִים. וְחֻמְמִים אוֹמְרִים, לֹא כְדָבָרִי זֶה וְלֹא כְדָבָרִי זֶה, אֶלֶּא עֲצַרְתָּ כְּרִגְלִים, רֵאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים כְּשֶׁבֶת: זֶה אֵין קוֹרְעִין, וְלֹא חוֹלְצִין, וְאֵין מְבָרִין, אֶלֶּא

and *Yom Kippur* have the same law as Festivals [and interrupt], but the Sages say: The law is not in accordance with this one nor that one, rather, *Shavuot* is as a Festival and *Rosh HaShanah* and *Yom Kippur* are as shabbat. [The *halachah* follows the view that *Shavuot*, *Rosh HaShanah* and *Yom Kippur* are all considered Festivals and interrupt, thus if one lost a relative one hour before a Festival it annuls the *shivah* and if one sat a full *shivah* before the Festival, the Festival annuls the laws of *shloshim*.]

(7) [During Hol Hamoed] we do not rend clothes, or bare shoulders [except for close relatives of the deceased, i.e., a mother, father, son, daughter, brother, sister and wife], nor do we provide the mourner's [first] meal [which customarily is prepared and served by others in the public square] except by the relatives

רבנו עובדיה מברטנורא

כדאמרן ד' ימי הרגל עולין למנין ל' ואע"ג התנן רגלים מפסיקין ואינן עולין אין עולין למנין ז' אבל עולין למנין ל' הרי י"ד יום ושמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו ונחשב כאילו הוא ז' ימים הרי כ"א יום מונה עוד ט' ימים עד ל' ודיו וגזירת שבעה דאמרן הוא שאבל כל שבעת הימים אסור ברחיצה בחמין אפילו מקצת גופו ובצונן כל גופו ואסור בכיבוס בגדיו ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה ובעשיית מלאכה ובשאלת שלום וחייב בעטיפת הראש ובכפיית המטה שתהיינה כל המטות שבביתו כפויות ע"ג קרקע וישן בהם ולא על מטה זקופה ואסור ליטול צפרניו בכלי ולא שער שפמו ואפילו מעכב עליו את האכילה ואסור לקרות בתורה בין בתורה שבכתב ובין בתורה שבעל פה ולא ישלול הקרע שעליו וגזירת שלשים היא שמשבעה ועד תשלום ל' אסור ללבוש בגד חדש או בגד לבן מנוהץ ואסור בתספורת ובסעודת הרשות וללכת בסחורה עם חבריו וישא אשה אחרת אם יש לו אשה ובנים ולא יאחה הקרע שעליו: ז' אין קורעין: במועד אלא קרוביו של מת לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו ולאשתו אלו שבעה מתים שחייב להתאבל עליהם ועל שאר קרובים שאינו חייב להתאבל עליהם אין קורעין עליהם במועד ולא אמרן אלא שאינו חכם או אדם כשר ובעל מעשים אבל חכם שמת הכל קרוביו והכל קורעין עליו אפי' במועד וכן על אדם המוחזק בכשרות וחסידות וכל העומד בשעת יציאת נשמה על כל אדם מישראל חייב לקרוע ואפי' במועד וקריעה על אביו ועל אמו היא בכל בגדיו עד שמגלה את לבו וקרוע בידו ומבדיל שפת הבגד העליונה וקרוע מבחוץ שאינו מכניס ידו תחת בגדיו כשהוא קורע ושולל לאחר ל' יום ואינו מאחה לעולם וכן על רבו שלמדו תורה אבל על כל שאר קרוביו קורע טפח מן הבגד העליון לבד וקרוע בכלי אם ירצה וא"צ להבדיל השפה ויש לו להכניס ידו תחת בגדיו כשהוא קורע ושולל לאחר שבעה ומאחה לאחר שלשים ואין קריעה אלא מעומד: ולא חולצים במועד. חליצת כתף שזרועותיהן וכתפיהן מגולות:

of the deceased [who serve it in private]. Furthermore, [the beds and couches of the mourners need not be overturned, rather,] the mourner's meal is served on an upright couch. We do not bring [food for the mourner's meal] to the mourner's home, in a tray, a serving table, or fruit basket [so as not to embarrass the poor who could not afford to bring food in fancy trays], rather, it is brought in a plain [willow] basket. We do not recite the mourner's blessing [of ברוך מנחם אבלים in the public square upon returning from the funeral], during *Hol Hamoed* but we may stand in the rows and offer [the mourner's] condolences and then dismiss the public.

קרוביו של מת. אין מברין אלא על מטה וקופה, ואין מוליכין לבית האבל לא בטבלא ולא באסקוטלא ולא בקנון, אלא בפלים. ואין אומרים ברכת אבלים במועד, אבל עומדין בשורה ומנחמין ופותרין את הרבים: ח אין מניחין את המטה ברחוב, שלא להרגיל את ההספד, ולא של נשים לעולם, מפני הכבוד. נשים במועד מענות, אבל לא מטפחות. רבי ישמעאל אומר, הסמוכות למטה, מטפחות: ט בראשי חדשים, בחנכה ובפורים, מענות ומטפחות, בזה ובזה (אבל) לא מקוננות. נקבר המת, לא מענות ולא מטפחות. איזהו ענוי, שכלן עונות כאחת. קינה, שאחת מדברת וכלן עונות אחריה,

(8) The bier is not set down in the street [on *Hol Hamoed*] so as not to encourage eulogies, nor are the biers of women ever set down on the street out of respect [this is deduced from the verse: "Miriam died there and was buried there" (Numbers 20:1), i.e., immediately]. Women may chant on *Hol Hamoed* but may not clap. Rabbi Yishmael says: Those [women] standing near the bier may clap. (9) On *Rosh Hodesh*, Hanukah and *Purim*, they may chant [lamentations] and clap [in mourning], on this one, or that one, but they may not wail. Once the deceased is buried they may not chant nor clap. What is meant by chanting? They all chant [lamentations] together. And [what is meant by] wailing? One speaks and all the

רבנו עובדיה מברטנורא

ולא מברין. סעודה ראשונה שאבל אסור לאכול משלו ורגילים להברותו ברחובה של עיר ובמועד אין מברין אלא קרוביו בתוך ביתו: ואין מברין אלא על מטות זקופות: ואפילו בתוך ביתו אין מברין אותו על מטות כפויות שרגילין בשאר ימות השנה כל קרוביו ומי שלבו גס בו לאכול עמו על מטה כפוייה לארץ, ובמועד אין מברין אלא על מטות זקופות: ואין מוליכין. הסעודה לבית האבל: לא בטבלא. דרך כבוד: ולא באסקוטלא. כמין שלחן קטן של כסף או של זהב או של זכוכית ואני שמעתי קערה של כסף שכן בלע"ז קורין לקערה שקודיל"א: אלא בסלין. של ערבה קלופה שלא לבייש העניים שבאין להברות שאין להם טבלא ואסקוטלא: ופותרין את הרבים. נותנים להם רשות לילך מיד: ח אין מניחין את המטה. של מת ברחוב במועד: לעולם. אפילו בחול דכתיב (במדבר כ) ותמת שם מרים ותקבר שם סמוך למיתה קבורה: מטפחות. מספקות כף אל כף: ר"ש אומר כו'.

others answer after her, as it is said: “And teach your daughters a lament and each woman [teach] to the other, a wailing” (Jeremiah 9:19). However, regarding the future it is said: “He will destroy death forever; and the Lord God will wipe away tears from all faces; [and the shame of His people He will remove from all the earth; for the Lord God has spoken]” (Isaiah 25:8). [We thus end this tractate on a positive note.]

שְׁנָאֵמֶר, (ירמיה ט) וְלִמְדָנָה בְּנִתְיֶכֶם נְהִי, וְאִשָּׁה רְעוּתָהּ קִינָה. אֲבָל לְעֵתִיד לְבֹא הוּא אוֹמֵר, (ישעיה כה) בְּלַע הַמּוֹת לְנֶצַח, וּמָחָה אֲדֹנָי יְהוִה דְּמָעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְגו':

רבנו עובדיה מברטנורא

ואין הלכה כר"ש: ט ואשה רעותה קינה. ומדכתיב ולמדנה אלמא קינה אחת אומרת וחברתה עונה: אבל לעתיד לבא אומר בלע המות לנצח. שיבלע הקב"ה את המות וכולן עונות שירה שאין מיתה ואין דמעה ונקטינן להאי קרא הכא משום אל תעמוד בדבר רע ולכן ראה לסיים בדבר טוב: